9519 ـ كىتاپلار ھەققىدە ئىشىنىشنىڭ ھەقىقى ماھىيتى

سۇئال

كىتاپلار ھەققىدە ئىشىنىشنىڭ مەنىسى نىمە ؟

تەپسىلى جاۋاپ

مەدھىيە ئاللاھقا بولسۇن .

كىتاپلار ھەققىدە ئىشىنىش تۆۋەندىكى تۆت ئىشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ :

بىرىنچى : ئۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ ئاللاھنىڭ ھوزۇرىدىن چۈشكەنلىكى، ھەمدە ئاللاھنىڭ ئۇلار ئارقىلىق سۆز قىلغانلىقى ھەققىدە قەتئيي ئىشىنىش . بەزىلىرى پەرىشتە ئەلچىنىڭ ۋاستىسىسىز پەردە ئارقىسىدىن ئاڭلانغان ، ۋە بەزىلىرىنى پەرىشتە ئەلچى ئادەم ئەلچىگە يەتكۈزگەن ، ۋە بەزىلىرىنى ئاللاھ ئۆز قولى بىلەن يازغان . خۇددى ئاللاھ ئېيتقاندەك : اللة هةر قانداق ظادةمضة صةقةت ؤةهيع ظارقعلعق ياكع صةردة ظارقعسعدعنلا ياكع بعر ئەلچىنى ظةؤةتعص ظأز ظعزنع بعلةن ظذنعثغا خالعغان ؤةهيعنع قعلعش ظارقعلعقلا سأز قعلغان. اللة هةقعقةتةن (مةخلذقلارنعث سعصةتلعرعدعن) ظذستىنىدذر، دانادۇر . [شۇرا(كېڭىشىش) : 51] ، ھەمدە ئاللاھ مۇساغا سۆز قىلدى . [نىسا(ئاياللار) : 164]

ئاللاھ تەۋرات ھەققىدە مۇنداق دىگەن : بعز ظذنعث ظىحىن(تةؤرات)تاختعلعرعغا ؤةز_نةسعهةت،(دعنعي)ظةهكاملارنعث هةممعسعنع تةصسعلعي يازدذق . [ئەئىراف(ئېگىزلىك) : 145]

ئىككىنچى : ئاللاھ ئىسمى بىلەن تىلغا ئالغان كىتاپلارنى ئىسمى بويىچە ئىشىنىشىمىز لازىم. ئاللاھ قۇرئاندا ئاتىغان كىتاپلار بولسا : قۇرئان ، تەۋرات ، ئىنجىل ، زەبۇر ھەمدە ئىبراھىم ۋە مۇسا سەھىپىلىرى .

ئاللاھ ئومۇمى ئاتالغۇ بويىچە تىلغا ئالغانلىرىنى ، ئومۇمى ئاتالغۇ بويىچە ئىشىنىشىمىز لازىم . شۇڭا بىز ئۇلار ھەققىدە ئاللاھ ئەلچىسىگە دىيىشكە بۇيرىغانىنى دەيمىز : ھەمدە ئېيتقىنكى ، ئاللاھ چۈشۈرگەن كىتاپلار ھەققىدە ئىشەندىم . [شۇرا(كېڭىشىش): 15]

ئۈچۈنچى : ئۇ كىتاپلارنىڭ توغرا خەۋەرلىرىگە ، مەسىلەن : قۇرئان خەۋەرلىرى ،ۋە بۇرۇنقى كىتاپلاردىكى بۇرمىلانمىغان ياكى ئۆزگەرتىلمىگەن خەۋەرلەرگە ئىشىنىش .

تۆتىنچى : ئاللاھنىڭ قۇرئاننى بۇ كىتاپلارغا گۇۋاھچى سۈپىتىدە ھەمدە ئۇلارنى تەستىقلىغان ھالدا چۈشۈرگەنلىكى ھەققىدە ئىشىنىش .

ئاللاھ مۇنداق دىگەن :

بعز ساتا ظأزعدعن ظعلضعركع (ساماۋع)كعتابلارنع ظئتعراص قعلغذحع ۋة ظذلارغا شاهعت بولغذحع هةق كعتابنع (يةنع قذرظاننع)نازعل قعلدذق .

[مائىدە(داستىخان) : 48]

تەپسىرشۇناسلار دەيدۇكى ، شاھىت بولغۇچى(مۇھەيمىنەن) : ئۆزىدىن ئىلگىركى كىتاپلارغا گۇۋاھچى دىگەنلىك . ئىتراپ قىلغۇچى(مۇسەددىقەن لەھا) : ئۇلاردىكى توغرا بايانلارنى ئىتراپ قىلدۇ . ئۇلاردا سادىر بولغان ھەر قانداق ئۆزگەرتىلىش ، بۇرمىلىنىش ۋە ئالماشتۇرلۇشنى ئىنكار قىلدۇ ، ھەمدە ئۇلارنىڭ قانۇن –ئەھكاملىرىنى بىكار قىلدۇ ، يەنى ئەمدى يۈرگۈزۈلمەيدۇ ھەمدە يىڭى قانۇن– ئەھكاملار جاكارلاندى دىگەنلىك . شۇڭلاشقا ئىلگىركى كىتاپلار ئىسلغۇچى ھەمدە كەيىنگە داجىپ كەتمىگەن ھەر قانداق كىشى ئۇنىڭغا ئىگىلىدۇ . ئاللاھ ئېيتقاندەك :

« قذرظاندعن ظعلضعرع بعز كعتاب)يةنع ظعنجعل،تةۋرات)نازعل قعلغانلار)يةنع ناسارا ۋة يةهذدعيلارنعث مأمعنلعرع)قذرظانغا ظعشعنعدذ52.ظذلارغا قذرظان تعلاۋةت قعلعنغان حاغدا،ظذلار: بعز قذرظانغا ظعشةندذق.شبعهعسعزكع،ظذ صةرۋةردعضارعمعز تةرعصعدعن نازعل بولغان هةقعقةتتذر.بعز هةقعقةتةن بذنعثدعن بذرذن مذسذلمان ظعدذق دەيدۇ .»

[قەسەس(ھىكايىلەر) : 52–53]

بارلىق ئۈممەت قۇرئانغا ئىچكى ۋە تاشقى جەھەتتىن ئەگىشىشى ، ئۇنى چىڭ تۇتۇشى ھەمدە ئۇنىڭ ھەققىنى ئادا قىلىشى ۋاجىپ . ئاللاھ مۇنداق دىگەن :

بذ بعز نازعل قعلغان (قذرظان)مذبارةك كعتابتذر، ظذنعثغا ظةضعشعثلار،(ظذنعثغا مذخالعصةتحعلعك قعلعشتعن) ساقلعنعثلار .

[ئەنئام (چاھارپايلار) : 155]

كىتاپنى چىڭ تۇتۇش ۋە ئۇنىڭ ھەققىنى ئادا قىلىشنىڭ مەنىسى : ئۇنىڭدىكى ھالالنى ھالال دەپ قاراش ، ھارامنى ھارام دەپ بىلىش ، ئۇنىڭ بۇيرۇقلىرىغا بويسۇنۇش ، توسۇقلىرىدىن ساقلىنىش ، ۋەز–نەسىھەتلەرگە دىققەتتىنى بىرىش ، ئۇنىڭ ھىكايىلىرىدىن ئىبرەت ئىلىش ، ئۇنىڭ مەنىسى ئوچۇق ئايەتلىرىنى چۈشۈنۈش ، مەنىسى ئېنىق بولمىغان ئايەتلىرىنى ئاللاھقا قويۇش ، ئۇنىڭ چەكلىمىلىرىدە توختاش ،ئۇنى يادلاش ، تىلاۋەت قىلىش ، ئۇنىڭ ئايەتلىرىنىڭ مەنىسىنى مۇلاھىزە قىلىش ، كىچە–كۈندۈز نامازلاردا ئۇنى ئوقۇش ، ئۇنىڭ بارلىق مەنىلىرىگە سەمىمى بولۇش ، شۇنداقلا ئۇنى چۈشەنگەن ھالدا باشقىلارنى ئۇنىڭغا چاقىرىش .

بۇ ئىشىنىش بەندىگە كاتتا مىۋىلەرنى ھاسىل قىلىدۇ . مۇھىملىرى :

1– ئاللاھنىڭ بەندىلىرىگە كۆڭۈل بۆلىدىغانلىقىنى چۈشىنىش . چۈنكى ئۇ ھەر بىر خەلققە ئۇلارنىڭ توغرىغا يىتەكلىنىشى ئۈچۈن كىتاپ چۈشۈردى .

2– ئاللاھنىڭ قانۇن– شەرىئەت تۈزۈشتە دانالىقىنى بىلىش . چۈنكى ئۇ ھەر بىر خەلققە تۈزۈپ بەرگەن قانۇن ئۇلارنىڭ ئەھۋالىغا ماس كېلىدۇ . ئاللاھ دىگەندەك : سىلەرنىڭ ھەر بىرىڭلارغا بىر قانۇن ۋە ئوچۇق يول بەلگىلىدۇق .

3– بۇ كاتتا نىئمەت ئۈچۈن ئاللاھقا تەشەككۈر ئېيتىش مەجبۇرىيتىنى ئادا قىلىش .

4– قۇرئاننى ئوقۇش ، ئۇنى مۇلاھىزە قىلىش ، مەنىسىنى چۈشىنىش ۋە ئۇنىڭغا ئەمەل قىلىش بىلەن قۇرئانغا كۆڭۈل بۆلۈشنىڭ ئەھمىيتى .

ھەمدە ئاللاھ ياخشى بىلىدۇ .

[ئەئىلام سۇننەتۇل مەنشۇرە 90–93 ، پېشىۋا ئىبنۇ ئۇسەيمىيننىڭ ئۈچ ئاساسنىڭ شەرھى 91،92 ب گە قاراڭ .]